

Ander inkomensbeleid

Sinds het begin van de jaren zeventig wordt het beleid ten aanzien van de personele inkomensverdeling in Nederland geschaagd door het dogma van de zwaarste lasten op de sterkste schouders. Dit leerstuk behelst dat door een combinatie van ingrepen in de loonvorming en via de vormgeving van het dekkingsplan voor de uitgaven van de rijksoverheid (inclusief de sociale premies) moet worden gestreefd naar zodanige koopkrachtmutaties van werknemers (in de marktsector) dat de lager betaalden er in verhouding aanzienlijk meer op vooruitgaan dan hoger betaalden, dan wel dat bij een noodzakelijke algemene achteruitgang in reëel beschikbaar inkomen de lager betaalden er minder op achteruit gaan dan de hoger betaalden.

Afgaande op de jaarlijkse koopkrachtplaatjes van het Centraal Planbureau en op inmiddels beschikbare informatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft dit beleidsstreven succes gehad. Het afgelopen decennium is herhaaldelijk gewaarschuwd dat voortzetting van dit beleid op den duur spaak moest lopen doordat het inkomensgebouw te veel in elkaar zou worden gedrukt. Met name aan de onderkant van het loongebouw zouden de spanningen steeds hoger oplopen naarmate het verschil in netto weekloon van minimumloners en modale werkers kleiner werd. Met betrekking tot de (wat) hoger betaalden werd de vrees uitgesproken dat onvoldoende financiële prikkels zouden uitgaan van een te sterk genivelleerde inkomensverdeling.

Door de koppeling van sociale uitkeringen en salarissen van ambtenaren en trendvolgers werkte de gedifferentieerde inkomensontwikkeling in de marktsector door naar andere omvangrijke groepen inkomensstrekkers. Alleen de vrije beroepen en zelfstandigen — voor zover geen agrariër — konden zich grotendeels aan het inkomensbeleid onttrekken; wat betreft de eerste groep is dat inmiddels niet langer het geval, doordat voor althans een aantal categorieën vrije-beroepsbeoefenaren norminkomens zijn vastgesteld waarop de honoraria dienen worden afgestemd.

Juist nu een nivellerend beleid zich tot nagenoeg iedereen kan uitstrekken, keert het tij, tenminste afgaande op enkele beschouwingen in de *Miljoenennota 1983*. Op bladzijden 36 tot en met 40 wordt aandacht besteed aan de personele inkomensverdeling. Onder meer wordt een inkomensverdeling gepresenteerd (voor 1980) van gehuwde mannelijke werknemers met

twee kinderen. Dit type huishouden staat centraal in de gebruikelijke koopkrachtplaatjes van het CPB. De verdeling is gebaseerd op verhoogde cijfers uit de *CBS Inkomensstatistiek 1975*. Een van de conclusies is dat circa 99% van de mannelijke gehuwde werknemers met twee kinderen in 1980 een netto inkomen uit arbeid ontving van niet meer dan f. 52.400, of wel ongeveer drie keer het netto minimumloon (dit bedroeg in 1980: f. 17.800). Deze uitkomst wordt vervolgens geconfronteerd met de befaamde norm uit de *Interim-nota inkomensbeleid (1975)* van het kabinet-Den Uyl, welke inhield dat de verhouding tussen de netto inkomens van de laagstbetaalden en van de hoogste-salarisgroepen bij de rijksoverheid aanvaardbaar viel te noemen; destijds was die verhouding 1 : 5.

Nadat aldus de bestaande inkomensongelijkheid is gerelativeerd, wordt in de *Miljoenennota 1983* opgemerkt dat het — meer dan tot nu toe — wenselijk is om in de doelstellingen voor het inkomensbeleid rekening te houden met de verhouding tussen de inkomensniveaus, met de samenstelling van verschillende inkomensgroepen en hun behoeften, alsmede met het allocatieve aspect van de loon- en inkomensontwikkeling. De laatste passage doelt op een ander gegeven, namelijk dat meer dan de helft van de minimumloners in 1979 bestond uit werknemers jonger dan 23 jaar. Koopkrachtplaatjes die relatief gunstig uitvallen voor het minimum, verbeteren bij werknemers dus in belangrijke mate de inkomenspositie van jongeren.

Onmiskenbaar klinken op de bewuste bladzijden echo's van aanbodeconomisch denken door. Dit mag natuurlijk best; ook wordt hier door mij niet de stelling betrokken dat er nog veel ruimte is om verder te sleutelen aan de personele inkomensverdeling (althans beneden anderhalf à twee keer modaal, huishoudens met een netto inkomen van 35 mille of minder). Wel valt op dat in de presentatie op blz. 38 alleen cijfers worden gegeven voor werknemers die geen directeur van een NV of BV zijn. De

directeuren blijven in de gepresenteerde verdeling geheel buiten beeld en dat heeft natuurlijk wel invloed, aangezien het hier gaat om in totaal 77.000 inkomensstrekkers (in 1975) die gemiddeld bijna het dubbele verdienen van werknemers/niet-directeuren. Dit riekt naar manipulatie van de cijfers met het oogmerk minder gelegen komende feiten te verdonkeremanen.

Hoe dit zij, de beschouwingen in de *Miljoenennota 1983* zijn direct in concreet beleid vertaald. Blijkens de traditionele plaatjes in de *Macro Economische Verkenning 1983* zullen de minimumloners 4,5% koopkracht verliezen, de modale werknemers 3% (in de marktsector) en behouden viermaal modale werknemers hun koopkracht (in de marktsector). De geest van het nieuwe denken stijgt trouwens ook op uit de *Contourennota*, die de minister van Financiën vorige week aan de openbaarheid prijs gaf. Een in verhouding aanzienlijke verlaging van de tarieven van de inkomstenbelasting in combinatie met een verhoging van de kostprijsverhogende belastingen wordt in deze nota onderzocht en welwillend besproken. Terwijl lagere inkomensgroepen hiermee nauwelijks zijn gebaat, resulteren voor de hoogste inkomens verbeteringen in het netto inkomen die oplopen tot meer dan 8%.

Deze belastinghervorming wordt onder meer gemotiveerd met het argument dat de huidige tarieven stimuleren tot fraude en legaal ontgaan van belastingen en met het argument dat de bestaande tarieven negatieve gevolgen hebben voor de bereidheid om arbeidsinspanningen te verrichten. Hier klinkt opnieuw een klarenstoot van de aanhangers van de aanbodeconomische visie.

Natuurlijk zal er tijdens de lopende formatie ook worden gesproken over het de komende jaren te voeren inkomensbeleid. Als de voortekenen niet bedriegen zal dat er in de jaren tachtig heel anders gaan uitzien dan in de jaren zeventig: lichtere lasten voor de sterkste schouders.